

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HÖRAN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

*Tjugufem år
i det godas tjänst*

*Skolan för van-
föra i Göteborg.*

DEN 5 OKTOBER 1885 bildades i Göteborg den första »Förening för bistånd åt vanföra» vårt land äger, genom initiativ af den varmhjärtade läkaren och människovännen Olof Carlander.

I Danmark — som har äran af att vara det första land på jorden, hvilket ordnat effektiv hjälp för vanföra och lemlästade — vid läkarekongressen i Köpenhamn 1883, då arbetsskolan för vanföra därstädes icke blott utställde alster af sina elevers flit och förmåga, utan satte kongressens ledamöter i tillfälle att åse ett tiotal af dessa elever i fullt arbete, underhjälpna af de för dem upfunna arbetsmetoderna, tändes i hans för all nöd ömmande hjärta medlidandets längtan att till eget land och egen verkningskrets öfverbringa de häpnadsväckande goda resultat han tagit i betraktande.

Så skedde redan tvenne år senare, då Göteborgs skola för vanföra öppnades för sina två första elever.

Ett kvarts sekel har förgått sedan dess. Tjugufem år af oförtröttad nitälskan och kamp mot svårigheter, men också af framgång och förkofran. Med vanförestalten i Köpenhamn till förebild — hvilken ännu är den främsta och bäst organiserade i världen, och som kan sägas ha uppnått sitt föresatta mål, att ingen obemedlad vanför i hela landet behöver gå utan hjälp — arbetar också

föreningen i Göteborg. Och båda anstalternas syfte är att förhjälpa de vanföra till största möjliga arbetsduglighet och kroppsliga hälsa, samt därigenom till en lyckligare tillvaro och förmåga att försörja sig själfva. Detta syfte nås ock i vidsträckt omfattning genom insiktsfull kirurgisk-ortopedisk behandling, genom anskaffande af lämpliga bandager och konstgjorda lemmar m. m., samt genom bringande af kunskap och färdighet i för olika individer afpassade yrken.

I Helsingborg bildades år 1887 och i Stockholm år 1890 »Föreningar för bistånd åt vanföra», men har ingen af dem att berömma sig öfver en med anstalten förbunden klinik och poliklinik, som lämnar fri vård och fria bandager. Att hvilket nytt företag som helst har svårt att kämpa sig fram är gifvet. Men då Samfundet för bistånd åt vanföra i Köpenhamn år 1872 började sin verksamhet med 70 Rdr i kassan, trodde väl ingen att den hastigt nog skulle blifva en världsinstitution manande till efterföljd i skilda länder. Sverige först af alla. Norge, där konung Oscar skänkte norska folkets ju-

bileumsgåfva, 250,000 kr., till vanförevårdens befrämjande. Finland, där staten — utom lån och andra fördelar — gifvit ett anslag på 160,000 mark till ny byggnad. Belgien, Bajern och Baden, med säte i Heidelberg.

Orsaken till att Danmark alltjämt går främst i ledet och att vanföresaken därstädes haft större framgång än annorstädes, är att staten vid de båda sista riksdagarna till om- och tillbyggnad beviljat tillsammans 625,000 kr. samt till anstaltens drift 150,000 kr. årligen och att hela nationen som en man kommit den till mötes med anslag och gåfvor i form af pengar, legat, fri läkarevård, bad, medicin, ångbåts- och järnvägsbiljetter — för hjälpsökande från landsorten — pressomtalanden, årliga bidrag m. m.

För att Göteborgs vanförestalt, trots minimalt statsanslag och hopade svårigheter, ständigt gått framåt har den att tacka ej allenast Olof Carländers entusiasm för sin sak och sega ihärdighet vid dess genomförande, utan ock de krafter som tagit upp hans ädlaste lifsgärning, när döden ryckte den ur hans händer. De främsta läkareförmågor inom samhället ha ställt sig i klinikens och poliklinikens tjänst, dess yppersta män suttit i styrelsen.

Af största vikt har ock varit att fru Alice Bonthron — hvilken utbildats till sitt kall i Köpenhamn och varit anstaltens föreståndarinna

allt sedan dess grundläggning, och som besitter en mer än vanlig ledareförmåga och ett intresse utan gräns — fyllt sin plats med beundransvärd nitälskan och trohet.

Men ej ens dessa faktorer skulle varit till fyllest, om ej offervilligheten inom Göteborg — där en bön om hjälp för värdigt ändamål sällan förklingar ohörd — varit lika stor som outröttlig.

Föreningens verksamhet är fördelad på tre hufvudafdelningar: klinik, skola och hem.

I förgrunden träder då kliniken och den därmed förbundna polikliniken med deras för all vanförevård viktigaste uppgift, att söka borttaga lytet eller — där så ej kan ske — lindra vanförelplågan till den minst möjligt kännbara.

Hufvudvillkoret för att blifva hjälpt eller botad, är att anlita anstalten i tid. Detta så mycket mera nu, då barnförslämningen tilltagit i sådan grad, att den hotar att blifva en nationalolycka och i förfärande mån ökat de vanföres antal.

Kliniken ger för närvarande plats åt 8 å 10 patienter. Under årens lopp har polikliniken räknat 1,600 hjälpsökande, som aflagt 10,000 besök, hvaraf en stor kontingent återfått lemmars bruk och arbetsförmåga.

Af skolan, som öppnades i två små rum med två elever, har blifvit en praktisk undervisningsanstalt för tio olika yrken, och har högsta relevantalet på en gång varit sextio.

Här svarfvas med stor skicklighet utan högerarm. Här broderas de konstnärligaste namn af vanföra fingrar, här flätar en ung flicka, som kommit till världen utan såväl högerarm som högerben, rotingsitsar till stolar och så vidare. Arbetslönen för beställningar på elevernas arbeten — som inlöpa från staden såväl som från andra orter — liksom för deras till årlig försäljning inom hemmet afsedda handaslöjder tillfaller dem oafkortad, med afdrag af material. Här råder ock den glada fliten.

I skolan tillverkas äfven — under ledning af en i Köpenhamn utbildad sakkunig bandagist — olika bandager för deformerade lemmar, snedryggar och mycket annat, ej allenast för hemmets behof, utan på beställning af sjukhus och privatpersoner landet rundt. Högst intressant är att åse dessa af vanföra kvinnor utförda, lika genialiskt uttänkta som välsignelsebringande apparater, genom hvilka barn och äldre — hvilka ej kunna taga ett

steg eller hålla sig upprätt dem förutan — förvandlas till rörliga, nyttiga människor.

En vanför bandagetillverkare eller snickare kan förtjäna sina 40 kr. i månaden. Ortopediska skodon, för anstalten som för utomstående, tillverkas på skomakeriafdelningen.

Hemmet, hvilket ligger under samma tak som klinik och skola och är af stor betydelse, har ännu mer än dessa lidit af trångboddhet, hvilket i betydlig mån hämmat anstaltens utveckling. Från den ringa början har visserligen pågått en ständig flytning till större lokaler, men ej ens det stenhus, »Gabriel Lundgrens minne», hvilket tillfallit anstalten som gåfva, räcker tillnärmelsevis för dess behof. I fyra år ha också lifliga förberedelser pågått för erhållande af fritomt och kapital till nybyggnad. Nu är ock önskemålet nära uppnådt genom ett af storartade donationer tillkommet kapital på 360,000 kr. — kostnadsförslaget uppgår till mer än 400,000 kr. — och genom af staden upplåten fritomt uppe vid det högtliggande Änggården med dess friska, landtligt vackra läge. I augusti 1912 skall det nya hemmet med dess många förmåner och ökade utrymme stå färdigt att mottaga en del af de alltför många som önska sig dit.

År 1899 tillkom ock på föreståndarinnans förslag och genom en af stadens damer anordnad basar, som på en enda kväll inbragte 9,000 kr. jämte ytterligare penninggåfvor, sommarhemmet »Olofs minne», där allt sedan 29 kolonister på en gång hämtat hälsa och lefnadsmod.

Vanförehemmet i Göteborg ger fria mid-dagar åt de flesta elever. De som ha det något bättre ställt — och de äro ej många — erlægga 10 öre för måltiden.

För hemmets nöjen sörjes genom till

detsamma skänkt piano och kammarorgel — ofta trakterade af goda förmågor — äfvensom genom föreläsningar, utflykter till lands och sjöss, kaffebjudningar och festligheter på helgdagar.

Som synes har i sanning Olof Carlanders testamente till Göteborg inte allenast vårdats och vidmakthållits, utan ock förkofrats med sådan pietet och framgång, att tjugofemårs-jubiléet länder alla, som lagt hjärta och hand vid företaget, till heder, glädje och berömmelse.

Men vårt land har stor utsträckning, och otaliga vanföra inom dess gränser sucka efter hjälp. Visserligen pågår ett förberedande upplysningsarbete för att i sin mån skapa den allmänna, hela landet genomsyrande opinion för saken, Danmark haft till sitt förfogande, och som i och för sig utgör den bärande kraft, utan hvilken framgången stannar af. Och visserligen gör den sig gällande en dag, men huru mycket fortare skulle ej den dagen nalkas, om Sveriges män — och framför allt dess kvinnor — hvar och en på sin ort och inom sin kommun ville sprida kännedom om vanföresaken och söka befordra sina af olika deformiteter lidande medbröder och medsystrar till lämplig vård.

Ett besök i vanförehem och vanföreskola verkar inte nedtryckande. Tvärt om! Ty ser man också dels lefvande exempel, dels fotografier af skräckinjagande missbildningar — klumpfötter, krumma fastlåsta höfter och ben eller af barnförslämningens och olyckshändelsernas offer — ser man ock naturens underbara resurser, hvilka, ledda och underhjälpda af vetenskapens och människosnilletts bemödanden, uträtta sådana storverk att de föda tacksamhet, glädje och beundran. Man ser äfven arbetets lycka — kanske den största, säkraste och varaktigaste jorden har att gifva — man ser ögon, i hvilka hoppet tändts, och känner hjärtat svälla af ömhet och begär att hjälpa, hvar i sin ringa mån.

Och skulle inte vi alla, som lifvet igenom njutit af våra lemmars bruk, vi som sett väl-skapade barn växa upp omkring oss, eller måhända af egen plåga lärt att förstå andras, skynda till, glada öfver att få räknas med bland arbetarna i den vingård, där lifvets herre behöfver oss, och där vi skola samarbete med honom, för hvarandra.

WILMA LINDHÉ.

Ärade husmödrar!

De som köpa utaf
Rosenfors hafregryn och Hafre-Sundhetsmjöl
 få alltid full valuta för sina penningar. Tillverkas under läkarekontroll och erhålles uti alla välsorterade
 speceriaffärer.
 Partilager i Stockholm hos Aktiebolaget Wahlund & Grönblad.
 Vördsammast **Aktiebolaget Rosenfors Bruk & Nya Valskvarnar, Rosenfors.**

Årets tolv kapitel.

ÄFVEN TILL DENNA månadstäfning har redaktionen haft glädjen mottaga ett stort antal prisskrifter, hvarur som prisbelönad uppsats framgått nedansående artikel, författad af lärarinnan vid Slöjdföreningens skola i Göteborg, fröken Svea Olson.

DEN SOM KÄNT skönhetskraft — känt, hur den i mörka stunder lyft tillvaron och tändt en oförklarlig lycka — förstår, att den är en af lifvets uppbyggande makter.

Äro vi nog finkänsliga och vakna, se vi hur skönheten lefver i allt. Ett storslaget landskap strålar af skönhet, men den karga ljungheden har också sin, och alla blommor, blad och insekter, mossan, isblomman, snöstjärnan äro beundransvärdt formade. Vetenskapen visar oss, hur formerna äro betingade af nyttan, uttala nyttan. Men hvilken seger för det sköna att så genomstråla allt! Det sköna är både naturens ande och händer. Det kan äfven vara människans.

I tidens morgon var ju naturen människornas hem, men i själf försvar, i begär att verka och låta tanken bilda, skapade de mer och mer sin egen värld. Ibland ha de format den i likhet med naturen — enkelt, sakligt och dock fantasifullt och skönt — ej minst de folkslag, som stått henne närmast. Ibland ha både vilja och hand varit fumliga, torra och tröga, och man ser hur glädjelöst det blir. Ibland har skönheten blommat rikt och dock ädelt som under gotiken, ibland har man trott blotta rikedomerna vara sköna, och det meningslösa har blifvit skryt och smaklöshet.

Det är kanske därför skönheten så ofta kallas lyx, ty man har blott uppdrifvit effekten och ej sett den enkla skönheten, utan som Kung Lear föraktat Cordelias salt och bröd.

Det är sannerligen att grymt misskänna och skada skönheten, när man blott anser lyxen, det obehöfliga, krumeluren, som skön, och jag tror denna uppfattning har största skulden till att skönhetssinnet hos oss människor grumlats så, som det gjort. Därigenom har man, i strid mot naturen, försummat den enkla grunden och sin dagligaste omgifning eller — hvilket ofta blir än fulare — öfverhopat den med lyx.

Och som det finnes hem, där lyxen blifvit en värde mätare på välståndet, och skrytet är något ganska mänskligt, blir lyxen naturligtvis riklig. Men som en människas tillgångar ej alltid äro så rikliga, får all denna lyx, som så ljuft underblåser ägarens själfkänsla, ej vara för dyr. Och den blir dussinverk, maskingods, kram.

Men mången undrar, om det betyder så mycket för den, som ej ser skillnaden mellan det äkta och oäkta. Det betyder dock ganska mycket, ty begreppen förvirras, och genom att ständigt se den okänsliga och intetsägande form, som är dussinkramets, förlora vi lätt känslan för den verkligt sköna, den som förstår att uppenbara oss något.

Konsten i hemmet.

Ett kapitel om tillvaratagandet af konstens skönhetsvärden för vårt dagliga lif.

Prisbelönad uppsats af Svea Olson.

En annan uppsats, som härrör från fru Mary T. Nathorshors penna — som bekant eröfrade fru N. priset i en föregående täfning — har på grund af sina värdefulla egenskaper tilldelats mention och skall publiceras i ett följande nummer.

Det gamla ordet: "Säg mig med hvem du umgås, och jag skall säga dig hurudan du är", gäller ej blott vårt umgänge med människor, utan också hvad ögat ser och vill.

Genom att bara se ett hem, kan man ju ofta gissa sig till den människa som har ordnat det. Man ser ej blott, om hon helst vill den ljusa glädjen eller det tysta allvaret, om hon är skrytsam eller anspråkslös, verksam eller likgiltig, utan många fler sidor af hennes väsen bli belysta. Ruskin påstår ju till och med att smaken är en moralisk egenskap.

Men nu är det helt säkert mången, som invänder, att man ej alltid har så rika tillgångar, att man kan få allt, som man vill ha det. Men hur ofta har man plottrat bort sin skärf på en hel del småsaker, som man tycker äro billiga och så där ganska trefliga, i stället för att spara ihop till något man verkligt håller af och som ersätter allt det andra?

Hur ofta är dock ej det äkta och vackra långt billigare än smaklösheten med sin pretention?

Jag har sett hem med gentila plyschmöbler, kristallkronor och speglar, som sannerligen göra ett tomt och smaklöst intryck, och en enkel kammare med bomullsklädda pinnmöbler, där allt andats ett säreget behag. Af en enda älskad etsning på väggen ser man glädjen att offra något för konstens skönhetsvärde. Man ser, hur böckerna i sin hylla bruka fattas med tacksamma och kärleksfulla händer, och kanske hör man några toner från pianot eller fiolen, som än mer förklara det hela. Genom de slätväfda gardinerna får man en underbar förnimmelse af dagsljuset, och blomman i sitt glas på bordet är ställd så, att dagern bäst förklarar hennes skönhet. — Det förefaller som människorna därinne, i rörelse och väsen, fått intryck af sin omgifning.

Här har man haft sinnet öppet, ej blott för konstens skönhetsvärden, utan också för lifvets. Och liksom man ej rätt kan tillgodogöra sig konsten, om man är blind för det vackra i lifvet, lika visst är att konsten vidgar och fördjupar vår blick för naturens och lifvets skönhet. Detta är ej blott fallet med den afbildande konsten, utan äfven med den ornamentala, som direkt, utan idéassociationer, höjer formsinnet och förmågan att sammanfatta och öfverblicka.

Darwin beklagar, att han försummat sin känsla för det sköna och påstår, att "förlusten af estetiskt sinne är en förlust af lycka, sannolikt till skada för intelligensen och sannolikare för den moraliska karaktären, därigenom att den försvagar vårt känslolif."

Liksom man i viss grad kan uppfostra sig till att vara lycklig genom att bekämpa sina

svagheter, undertrycka sitt dåliga lynne och ej låta förtretligheten jäsa öfver och genom att ta vara på lifvets ljus och styrka, så kan man ock, genom att ha sin dagliga omgifning vacker, uppfostra sitt estetiska sinne.

De föreningar, som nyss bildats i sträfvan att försköna ett par af våra städer, borde finnas i alla, ty säkert ha våra fula gator och byggnader nedstämt och förslöat många sinnen. Arkitekturen kan ju genom enkla medel ge skönhetsvärden, som nå de vidaste kretsar.

Det fula, denna Calibans försoffande massa, måste på alla punkter beröras af Ariels trollspö, att intet af våra sinnen och i följd däraf ingen af våra känslor får slöa till.

Men främst är det hemmen, som behöfva skönhetslif, ty det är där vi få de flesta intrycken och där vi skola hämta krafter. Om vi där i själfva hvardagen ha skönhetsvärden omkring oss i de enkla tingen och hvarken tillåta några smutsens eller fulhetens skräpvrår, tror jag ej blott vårt lynne blir ljusare, utan också att vårt skönhetssinne blir mer lefvande.

Men låt oss aldrig stå stilla, ej helt fastna i vår inomhusskönhet, låt oss ej ideligen pynta och städa och hvar stund anstränga oss för att få det så förträffligt under vårt tak, att vi ej hinna offra en vacker dag ute i naturens vida värld, som dock rymmer mästerverk, större än våra egna.

Låt oss, som Thorild uttrycker sig, "förstå vällusten af ett stycke bröd" och ej för njutningen fordra allt detta bestyr, som oftast söndrar tiden i ett hem, så att intet högre skönhetsvärde där får sitt hemvist.

Låt oss på alla områden odla smaken, så att vi uppfatta det olikartade, och oftare komma vi att förundras och fröjdas öfver den rikedom, som är tillvarons. I det hvita glänsande videt i din enkla korgstol, i det inhemska bonade virket eller den karaktärsfullt hamrade metallen skall du finna en egenartad skönhet, liksom i rosenbladets härligt lefvande väfnad eller i luftens friska doft.

Med denna uppfattning trakta vi ej öfter det fanerade, hvarken i möbler eller känslor, ej efter det tillkrånglade och fördomsfulla i bohag eller vanor, och så bör hvardagsmaskineriet bli enklare och lämna något rum äfven för konstens skönhetsvärden. Tankens kraft och skönhet skola lifva och stärka oss, och kring diktkonstens mäktiga och förfinade skapelser skall familjen kunna samlas. Skildringen af de olika lif, som lefvats, skall ge oss en vidare syn på vårt eget och skärpa vår känsla för dem, som omge oss.

Man invänder, att de olika generationerna ha så olika smak, att de ej komma öfverens

**KÖP KOCKUMS
HYGIENISKA**
Utvändigt blå, invändigt hvita
PANSAR-Emaljerade GRYTOR.
Starka. Prisbilliga.

Cerebos Salt

är lika billigt som det är läckert och godt.
Generalagent: Gustaf Clase, Göteborg & Stockholm.

eller kunna förstå hvarandra. Men de måste ha hänsyn, om de äro bildade, måste göra ansatser att förstå hvarandra, om de gemensamma rummen skola bli ett hem. I tankeutbytet och förståelsen skall bådas uppfattning fördjupas och verkligen bli deras egen.

Det skall bli tid att odla och höra musiken, denna underbara skönhet, som så omedelbart talar till oss och väfver sina ögonblickliga, men starka stämningar öfver hemmet.

Skönheten finnes i rikt mått och väntar blott på att bli löst ur vår likgiltighets förtrollning. Konsten har många skatter, som äro skrinlagda för våra lata känslors och tankars skull.

Lyckligtvis göres nu mycket för att sprida konstens alla arter. Hemslöjdsföreningarnas betydelse är oskattbar och når allt vidare kretsar liksom de billiga upplagorna af äkta böcker och reproducerade konstverk. Föreningar arbeta för städernas förskönande och skolors prydnad med konstverk, folkkonserter anordnas, konstnärer ägna sig åt handtverken, så att skönheten kommer att genomsyra allt djupare lager. Man tänker på att anordna vandringskonstutställningar för våra småstäder och ännu fler goda uppslag. Man arbetar äfven på själfva grunden, vill ha rum för teckningen som ett väckande, uppfostrande och förfinande medel i undervisningen, ty man inser också, att det ej hjälper stort, om skönheten odlas, men folket ej förmår smälta den.

Af allt detta skola hemmen få godt, blott vi lärt oss uppfatta skönhetens grund i det enkla, själfständiga och äkta och ej först sträfvat att vara lika eller öfverglänsa vår granne, och blott vi ställa vår omgifning så, att det blir rum för högre skönhetsvärden.

*

Det är något underbart med det som är vackert. Vi behöfva alls ej äga det, bara få se, höra och förnimma, och glädjen kan strömma öfver oss, och vi få en aning om ändlösa vidder i tillvaron, för hvilka det — trots allt! — är värdt att lefva.

Ja, skönheten är sannerligen en af lifvets uppbyggande makter!

Beethovens ord att musiken "ist höhere Offenbarung als alle Weisheit" gälla hvarje art af den högsta skönheten.

SVEA OLSSON.

Svensk jul.

Ett kapitel om julförberedelser och julfirande.

DECEMBERS PRISÄMNE är som sig bör, ägnadt julen, ett gammalt, men likafullt alltid nytt ämne, hvilket aldrig upphör att inspirera till utläggningar och betraktelser. Också äro vi öfvertygade att vår läsekrets skall visa sitt intresse genom ett lifligt deltagande. Täflingsartikel, som icke gärna i längd bör öfverskrida 4 Idunsspalter, insändes till *Iduns redaktion, Stockholm, senast den 31 oktober* och förses med påskrift: "*Iduns artikeltäfling*". För den enligt redaktionens åsikt bästa artikeln utfästes ett pris af

ett hundra (100) kronor

och den prisbelönade uppsatsen inflyter i något af Iduns decembernummer.

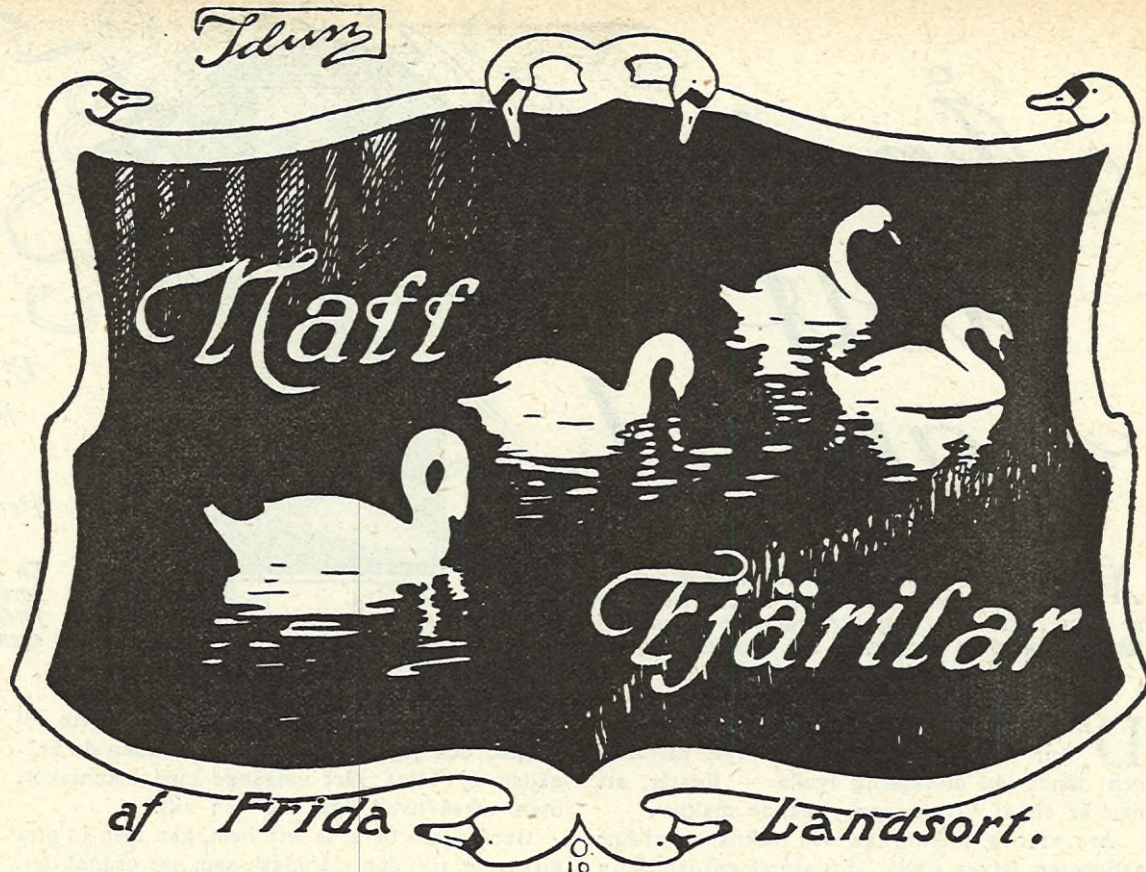
Stockholm den 1 oktober 1910.

Redaktionen af Idun.

Hvarje husmoder Barngarderoben Hvarje sömmerska
bör
prenumerera på **Pris för helt år 3 kr.: halft år**
kr. 1:60. Lösnummer 30 öre. 12 häften årligen.

PÄRMAR
till IDUN 1909 och föregående år
tillhandahållas till följande priser: Iduns pärmar, röda med guldtryck kr. 1:50 Iduns romanbibliotek, röda eller gröna 50 öre. Iduns Hjälpreda, röda eller gröna 50 öre. Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

Idun

Lifvet.

HVARFÖR skrattar du aldrig?
Säg mig, fattar du aldrig?
Stackars du!
Gråter gör du ej heller.
Ser och hör du ej heller?
Lycklig du!

En röst.

En röst, en mänsklig stämmas ton,
hvad kan den vara?
En lätt och flyktig vibration
i luften bara. —
Dock — hörde du en stämman nyss,
som kom ditt hjärta
att skälfa, liksom vid en kyss,
af lust och smärta?

Spårlöst.

Skyar spegla sig i vågen —
och försvinna utan spår.
Fläktar svepa öfver rågen,
drömmar glida genom hågen —
utan spår. —
Skall du själf så spårlöst fly
som en dröm, en fläkt, en sky?

Natten.

Glömskans ljufliga timmar stunda.
Dagens tankar och minnen flykta.
Natten, som med sin vackra, runda,
glänsande lykta
stum går fram efter dagens brus,
kastar glimtar af silfverljus
öfver gåtor att tyst begrunda:
hat och älskog och brott och rus —
Käraste, blunda.
Göm och glöm i glömskans hus
himlens stjärnor och jordens grus.

En blick.

En blick som en källas vatten
med glimmande solstänk i,
en blick som den mörka natten
med tindrande stjärnor i,
en blick, som vill dölja skatten,
den ber dig att forska i —
du har kanske bara drömt den,
men säg, har du nånsin glömt den!

En liten mal.

En liten mal, som svingar
sig undrande kring lågan
och bränner sina vingar,
får lära sig af plågan,
hvad elden dock kan vara
för gruflig fara. —
Har äfven du kanhända
med vingarna förbrända
fått svar på frågan?

Lampan.

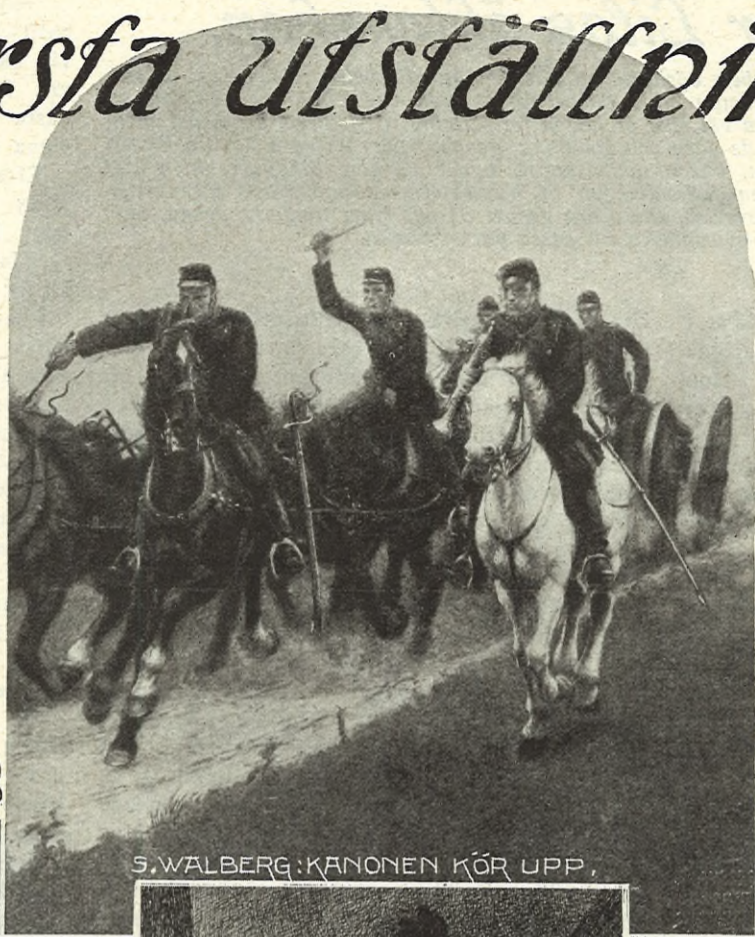
Om du lefver helt allena,
hör ett råd, jag har att ge dig.
Går du ut i skymningsstunden,
tänd då först din arbetslampa,
så att hennes vackra skimmer
vänligt följer dig till dörren
och, när trött du återvänder,
hälsar dig ett gladt välkommen.

Sång.

Alla lifvets röster sjunga
i de unga,
liksom fågelkörer tona
i ett äppelträd i blom.
Sjunger lifvet i din krona?
Eller står den tyst och tom?

De första utställningarna.

UNGEFÄR samtidigt som flyttfåglarna försvinna från Stockholms hank och stör uppenbara sig konstnärerna i våra utställnings-salar och bjuda sina penslar mer eller mindre rika resultat. I Hal-lins konsthandel ha två framstående skånska målare *Fredr. Krebs* och *S. Walberg* slagit sig tillsam-mans om en liten utställning af por-trätt och genrebilder, som äro af högt konstnärligt värde. Den för-res bild af sig själf är en syn-nerligen karaktärsfull egenskildring liksom hans porträtt af professor Björling frapperar genom sin slående sanning och färgernas harmoni, och hvad beträffar Walbergs friska hästbilder väcka de icke endast hip-

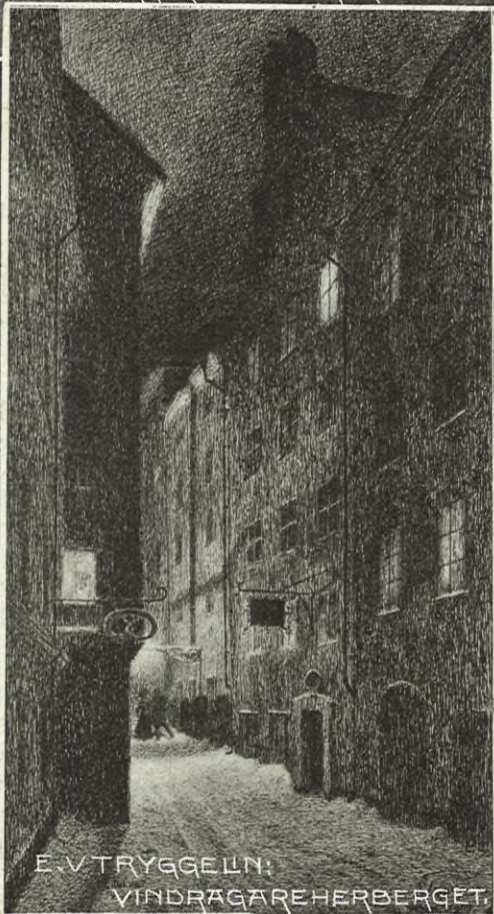

S. WALBERG: KANONEN KÖR UPP.

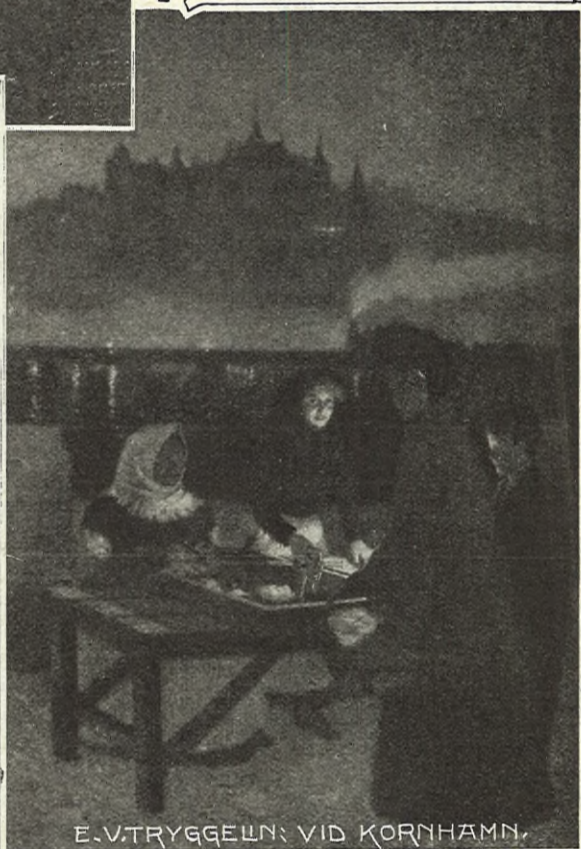
pologens intresse. I Konstnärshuset residera två veteraner på landskaps-målningens område, *Olof Hermelin* och *Alfr. Thörne*. Friherre Her-melin målar, trots sin höga ålder, alltjämt den ena duken efter den andra, och hvarken färg eller tek-nik ha mistat sin kraft. Det är en sällspord säkerhet i hans naturåter-gifning både i fråga om lufttonerna och terrängpartierna. Hans kollega Thörne står ganska nära 70-talets landskapsmålare, hvars hela upp-fattningssätt talar ur de små du-karna med deras fridsamma motiv. Så ha vi en stockholmsskildrare, *Erik Tryggelin*, hvilken i Konst-föreningens lokal utställer bortåt halftannat hundra oljemålningar,

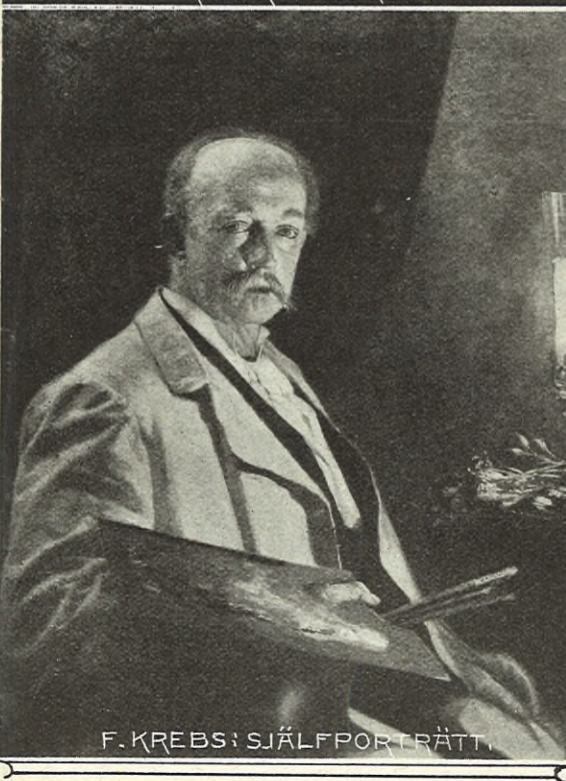
A. OLSON: SKÅNSK BONDGUMMA.

E. V. TRYGGELIN: VINDRÄGAREHERBERGET.

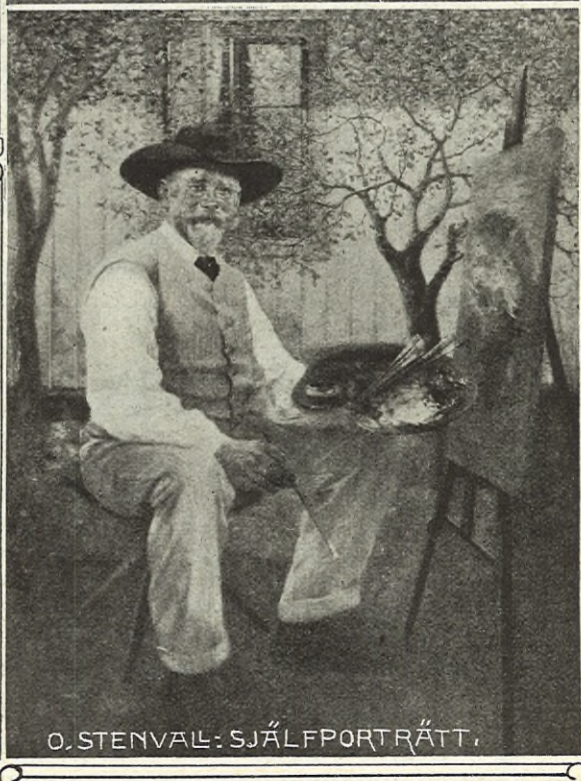

E. V. TRYGGELIN: VID KORNHAMN.

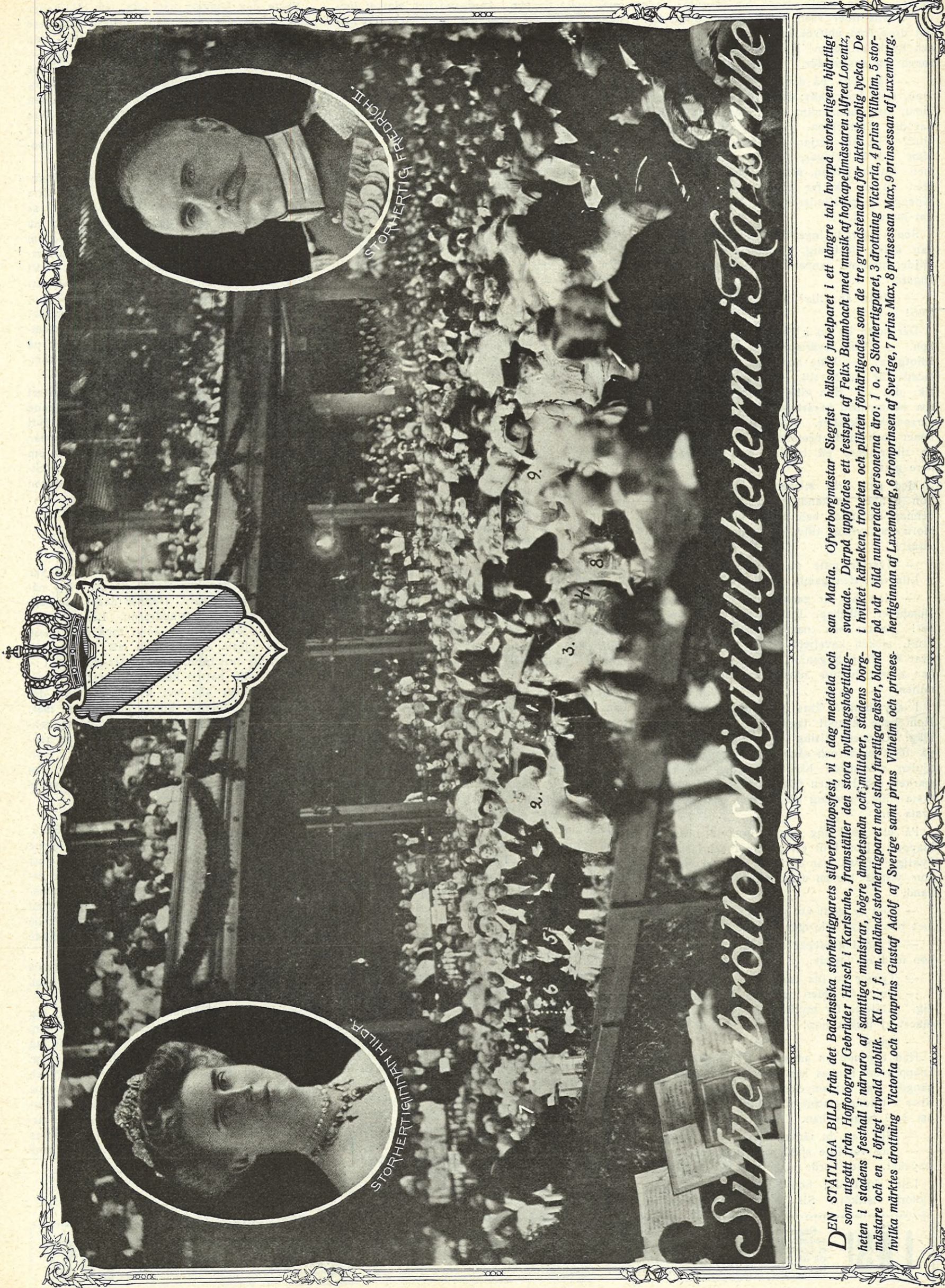

F. KREBS: SJÄLFPORTRÄTT.

akvareller och pennteckningar. Den intressantaste afdelningen är teckningarna från staden inom bro-arna, där konstnären letat upp ypperliga motiv, gränder, port-hulf, gamla brunnar, utsikter öfver tak och vindkupor — allt åter-gifvet med trohet och stämning. Slutligen ha vi ett par tillfälligt återinvandrade svenska konstnä-rer, målaren *Oscar Stenwall* och skulptören *Anders Olson*, som bjuda på ett urval af sina arbeten i Blanchs konstsalong. Målaren är en hu-morist, det synes af hans själfpor-trätt, men han är äfven en känslig landskapsskildrare, något hvarom hans Brügge-bilder vittna. Skulp-tören, som gjort sina studier i Belgien, bjuder på flere bra gjorda ting, af hvilka hans "Skånsk bond-gumma" är reproducerad här.

O. STENWALL: SJÄLFPORTRÄTT.

Silverbröllopshögtidigheterna i Karlsruhe

DEN STÅTLIGA BILD från det Badensiska storhertigparets silverbröllopsfest, vi i dag meddela och som utgått från Hoffotograf Gebrüder Hirsch i Karlsruhe, framställer den stora hyllningshögtidigheten i stadens festhall i närvaro af samtliga ministrar, högre ämbetsmän och militärer, stadens borgmästare och en i öfrigt utvald publik. Kl. 11 f. m. anlände storhertigparet med sina furstliga gäster, bland hvilka märktes drottning Victoria och kronprins Gustaf Adolf af Sverige samt prins Vilhelm och prinsesshertiginnan af Luxemburg, 6 kronprins af Sverige, 7 prins Max, 8 prinsessan Max, 9 prinsessan af Luxemburg.

Öfverborgmästar Siegrist hälsade jubelparet i ett längre tal, hvarpå storhertigen hjärtligt svarade. Därpå uppfördes ett festspele af Felix Baumbach med musik af hofkapellmästaren Alfred Lorenz, i hvilket kärleken, troheten och plikten förhärligades som de tre grundstenarna för äktenkaplig lycka. De på vår bild numrerade personerna äro: 1 o. 2 Storhertigparet, 3 drottning Victoria, 4 prins Vilhelm, 5 storhertiginnan af Luxemburg, 6 kronprins af Sverige, 7 prins Max, 8 prinsessan Max, 9 prinsessan af Luxemburg.

Ett lifsverk i Tornedalen.

I TORNEDALEN lever en äldrig kvinna, som kan se tillbaka på ett lif af plikttroget och oförtröttadt arbete i den lidande mänsklighetens tjänst. I en barnmorskas visserligen anspråklösa ställning har hon likväl utfört ett arbete af sådan omfattning och sådan betydelse, att det förvisso förtjänar att bli känt utom hennes hembygd, där det väl knappast finnes ett enda hem, som ej varit föremål för hennes goda hjälp och kärleksfulla omsorg.

Mathilda Charlotta Fogman, som föddes i Öfvertorneå socken den 12 mars 1835, visade i sin ungdom en ovanlig håg och fallenhet för läsning, hvadan hennes vetgirighet ej tillfredsställdes af det mått kunskaper, som den tidens folkskoleundervisning hade att bjuda på. Hon valde då att utbilda sig till barnmorskans yrke, för hvilket hon otvivelaktigt hade förutsättningar.

Rustad med goda fackkunskaper och en okuflig energi samt fullkomligt mäktig såväl finska som svenska språket började hon efter slutad kurs vid 26 års ålder sin verksamhet som barnmorska i sin hemtrakt med station i Öfvertorneå. Med lifligt intresse och stor duglighet skötte hon om de för rättningar, som hörde till hennes yrke. Otaliga äro alltså de världsmedborgare, som under hennes hägn skådat dagens ljus, och i många familjer har hon sett generation efter generation födas.

Men vid den tid, då Mathilda Fogman började sin verksamhet som barnmorska i Öfvertorneå, bodde i Tornedalen norr om Haparanda ingen läkare. Först 1864 tillkom Pajala provinsialläkaredistrikt och 1890 Öfvertorneå e. provinsialläkaredistrikt. Den i Haparanda stationerade provinsialläkaren hade alltså att ombesörja sjukvården utefter hela Tornedalen, som är ganska folkrik och delvis mycket tätt bebyggd. Att under sådana förhållanden ofantligt många sjukdomsfall ej kommo under läkarebehandling, och att barnmorskan ofta blef anlita, då läkarehjälp ej hunnit anskaffas, var ju ej att undra på. Så kom Mathilda Fogman att mången gång nödgas syssla äfven med allmän sjukvård, hvarvid hon tack vare sitt goda omdöme blef till mycken nytta för sina sjuka medmänniskor. Men oaktadt hon genom omständigheternas makt ofta blifvit kallad som rådgifvare vid sådana sjukdomsfall, som ej hört till området för hennes egentliga utbildning, så föll hon aldrig för frestelsen att ge sig sken af att besitta kunskaper i andra af medicinens grenar. Åt kvacksalveri eller humbug har hon aldrig hemfallit. Städsökte hon förmedla förbindelsen mellan de sjuka och läkarna. Mången gång har den, som skrifver dessa rader, fått mottaga bref från henne med utförliga sjukdomsbeskrifningar, vittnande om hennes tankereda och goda iakttagelseförmåga, vid tillfällen, då läkarebesök hos den sjuka af en eller annan anledning icke kunnat anordnas. Och att samarbeta med henne var alltid angenämt. Med lugn och praktiskt sinne ledde hon anordningarna för den förestående händelsen, så att äfven i de sämst lottade hemmen en viss ordning och snygghet rådde; och den moderna aseptiken, hvilken vid tiden för hennes utbildning ännu ej brutit igenom, hade hon genom självstudium fullständigt tillägnat sig.

Då jag alltså med dessa enkla ord har velat bringa henne mitt tack för godt samarbete under

PÅ SUNNE kyrkogård i Värmland aftäcktes för några dagar sedan den af professor Walter Runeberg skänkta bysten af Anders Fryxell. Bland de närvarande vid den högtidliga akten märktes dr Selma Lagerlöf, landshöfdingen Gerhard Dyrssen ued fru, biskop J. A. Eklund samt medlemmar af den Fryxellska släkten.

Doktor Selma Lagerlöf talade efter aftäckningen, tecknande i ett vackert anförande bilden af "den flitige, rättrådige och högsinnade gamle forskaren, som vann sitt lifs lycka genom att helt och odeladt ägna sig åt det stora värfvet att skänka den svenska ungdomen en intressant och väckande svensk historia."

En annan minnesfest, som också låtit mycket tala om sig, har varit aftäckningen af Ivar Hedenblads grafvård, hvilken ceremoni i dessa dagar ägt rum på Uppsala kyrkogård. Staden var rikt flaggsmickad och så godt som hela samhället var i rörelse för att deltaga i eller bevittna

några år, då våra vägar möttes, så vet jag också, att jag jämväl kan uttala ett tack från de otaliga hem i Tornedalen, i hvilka hon bringat hjälp och tröst under dystra, orosfyllda sjukdomsstunder.

År 1900 erhöi hon begärdt afsked från sin tjänst efter nära 40-årig gagnarik verksamhet, för hvilken hon som yttre utmärkelsetecken erhållit Patriotiska sällskapets guldmedalj. —

1 ANDERS FRYXELLS BYST, AFTÄCKT VID SUNNE KYRKA DEN 24 SEPTEMBER.
2. DR SELMA LAGERLÖF HÅLLER FESTALET VID FRYXELLSBYSTENS AFTÄCKANDE.

AXEL AURELIUS FOTO.
3. DEN PÅ UPPSALA KYRKO- GÅRD AFTÄCKTA MINNES- VÅRDEN ÖFVER IVAR EGGERT HEDENBLAD. GUST. ANGEL FOTO.

hugfästandet af den bortgångne sångarhöfdingens minne. Professor Rud. Kjellén höll minnetalet. Han yttrade bl. a. dessa ord: "I Ivar Hedenblads eftermäle bör framhållas hans nationella betydelse. Den utomstående har helt säkert svårt att förstå det arbete, som är förenadt med segern på ett område som hans. Ingen var i arbetet försiktigare och omsorgsfullare än Hedenblad. Han var en lika skicklig organisator som konsertledare och en sångledare af praktisk typ. Han representerar expansionsperioden inom svenska sångens historia. Hela vårt folk står i tacksamhetsskuld till honom liksom äfven universitetet. Det är summan af hans eftermäle att han ej gräde ned de stora anförtrödda punden. Han står som symbolen af sångarlifvet själf."

I öfrigt firades dagen med middag å Gillet af deltagarna i 1900 års pariserkör, hvarefter en stor festkonsert hölls i universitetets aula.

Gällivara i september 1910.

P. A.

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Eder ägur

fullt tillförlitliga, moderna och eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellerin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Norrländsgatan 16, Stockholm,

Mönsteraffären "Chic".

Från Rue de la Paix till Strandvägen

GUDSKELOF, det blir inte så farligt! — En lättnadens suck ur ett beklämdt bröst, sedan man fått se litet närmare på höstmoderna!

Sommaren har ju varit penibel, och för en gångs skull har det verkligen varit fördelaktigt för vårt aflånga land att det ligger så förskräckligt långt borta, de värsta modefarsoterna ha gått våra kuster förbi, och vi ha icke ens haft nödigt anordna någon verkligt rationell karantän. Nu är det ganska urvattnade och ofarliga efterdyningar som accepterats och tagits med i höstmoderna, och dessa få vi ju kontant och nykläckta äfven upp till oss. Vi, om några, behöfva väl vinterkläder!

Kjolarne äro vidare, de skola, nej de få gärna vara ända till 1,80 nedtill, dekretera de snälla utländska modepublikationerna. Ja, men det var väl bra! Eljes hade vi väl allesamman, från Annie Åkerhjelm och till Harold Gote, promenerat omkring i små strutar af 1,20 vidd nedtill, så som "alla människor" gjort i Paris! Medge att modet

kan vara lustigt ibland.

Men icke nog med att våra klädningar nedtill "få" vara ända till 1,80, de slippa också att vara vidare därofvänför, hvarje sammanhållande moment om fotlederna är borttaget, så att den kvinnliga nederdelen dess bättre förlorat sin karaktär af påse. Det lilla som nu är skall falla slätt och förståndigt, så som tyngdlagen och sunda förnuftet bjuda det, och vill man i glädjen öfver detta roa sig med att ha tre

kjolar öfver hvarann, eller åtminstone två, hvaraf en mycket lång tunik, så står det fritt, tuniker äro moderna!

Allting skall vara mycket enkelt, såväl kjolorna som lifven. Dessa äro nästan rörande i sin blyga naturlighet, ärmarna äro alltid vidklippta, och om materialet är vackert, och det är det alltid, ty på det har man stora pretentioner i år, så anser man att man alls ej behöfver tänka på något så gammaldags som garnityr. Den vackra linjen öfver skuldrorna och tygets mjuka fall är prydning nog.

Till dessa enkla klädningar, som aldrig göra något vidare försök att pina ihop sig om midjan, bäras några alldeles förskräckligt breda, så kallade japanska skärp, afslutade med en stor

1. Modell Grunwaldt. Dräkt af crepon med silkesbroderier. Stola af sälskinn.

platt ögleknut i ryggen. På grund af sin bredd sitta de ganska högt upp, man har ännu icke glömt bort den korta midjans charm, den är icke längre hvad vi varit vana att se under de sista säsongerna, men dess inflytande spåras i alla fall i de allra flesta modeller.

Ytterplaggen korta, icke längre än 60—70 centimeter i ryggen. För öfrigt har man roat sig med att se hur vansinniga de bitar kunna vara tillklippta, hvaraf jackorna sedan skola sammanfogas.

De nya jackorna se nästan ut som stora och mycket fina upplagor af det kända lekspe-

let. Man har en massa besynnerliga bitar i en ask, den man skänker sin unge till jul, på det att barnet mellan jul och nyår må vara ifrigt sysselsatt med att fundera

öfver huru dessa bitar skola hopfogas för att bilda något visst föremål. Och hattarne? Ja, de äro så kolossala, att jag tror icke jag får rum med dem på

GWEN.

den här sidan, de få alltså stå öfver till nästa gång!

Gwens frågobyrå

med dess möjligheter för Iduns publik att hänvända sig till vår sakkunniga medarbetare å modeafdelningen med begäran om råd i toalettfrågor har under den tid den existerat hunnit bli känd af många af våra läsare. Vi erinra likväl på nytt

dem, som ej ännu använt sig af den särskilda förmån Idun velat bereda sina läsarinor, om att Gwen fortfarande som hittills vill ge sina korrespondenter hjälp och vägledning i toalet- och smakfrågor af skilda slag.

Brefven adresseras till Gwen, Iduns redaktion, och måste åtföljas af dubbelt svarsporto.

3. Modell Rondeau. Klädning af blå och svart muslin garnerad med broderier blått och gult. Félix foto.

2. Modell Rondeau. Middagsklädning af grönbå muslin, broderier i svart sammet.

